

Dokler bo živa laufarija, bo živa tudi Cerkljanska

Pust v Cerknem 70. obletnica ponovne obuditve laufarije, od leta 2014 nesnovne kulturne dediščine državnega pomena – Društvo, ki jo prireja, ima okoli 120 članov

V Cerknem se, podobno kot na Ptuj in v Cerknici, čas okrog pusta ustavi. Ali pa, odvisno, koga vprašate, tedaj kraj šele v resnici zaživi. Na cerkljanskih ulicah že od prve januarske nedelje, ko se je tam pojavil prvi laufar, brbota v pričakovanju najbolj norih dni v letu. Letos bodo še posebej slavnostni, saj laufarija praznuje sedemdeset let od ponovne obuditve.

ANJA INTIHAR

Leta 1956 so v Cerknem obudili dotlej skoraj pozabljen pustni šeg – laufarijo. Ta je v naslednjih desetletjih zgolj po zaslugi predanih domačinov prerasla v enega od najbolj prepoznavnih izrazov lokalne identitete. Najpogostejše jo, brez pretiravanja ali patetike, označujejo za srce Cerkljanske. Poslanstvo laufarjev je, da na Cerkljansko priključijo pomlad, s pustnim obredom obračunajo z vsem slabim in napačnim preteklega leta ter skupnosti omogočijo nov začetek.

Letošnja častljiva obletnica zato pričakovano naravnost kliče po dogodkih, ki so že in še bodo v ospredje postavili ne le laufarje kot like, pač pa tudi člane društva, ki desetletja namenjajo svoj prosti čas in energijo svojevrstnemu

pustnemu običaju. Ta v kraj vsako leto privabi veliko obiskovalcev od blizu in daleč. Nekatere privlačijo liki, druge kalamuon, skozi katerega člani laufarije lokalnemu okolju nastavijo ogledalo tako iskreno in direktno, da včasih koga tudi rahlo do pretežno zaboli. Po besedah predsednika društva Laufarija Cerkno Tomaž Lahajnar so program ob okrogli obletnici snovali kar nekaj časa.

Običaj je živ zaradi ljudi

Podatek, da ima društvo danes okrog 120 članov, precej pove o tem, kako domači prebivalci »čuti« pomen tradicije in društva kot takega. Eden od članov je tudi Tine Venko, avtor razstave *Larfe*, ki so jo

Tudi poslanstvo laufarjev je, da na Cerkljansko priključijo pomlad, s pustnim obredom obračunajo z vsem slabim in napačnim preteklega leta ter skupnosti omogočijo nov začetek.

Nad razstavo fotografij bedi originalna lesena maska Ta starega iz leta 1938. Gre za edini laufarski lik, ki mu je dovoljeno govoriti – in to tudi s pridom izkorišča. FOTO SAŠO TUŠAR

za javnost odprli v Cerkljanskem muzeju. Na njej so na 32 fotografijah po avtorjevih besedah prikazani najlepši trenutki laufarije.

Od bolj »klasičnih«, kot sta norenje ta terjastih po ulicah Cerknega ter spremljanje Pusta k obsodbi in eksekuciji, do pogledov in dotikov med liki, ki marsikateremu obiskovalcu uidejo. Fotograf zadnji dve leti dokumentira vsa obredja – priprave, šivanje oblek, koledovanje, pustno obsodbo, brano v cerkljanskem narečju, odkop bota in usmrnitev Pusta.

Da je Venko tudi sam že skoraj desetletje član laufarije in je ta tradicija neizbrisen del njegove identitete, je pri fotografskem delu absolutna prednost – sam namreč dobro ve, kako naporno je včasih nositi masko oziroma se preleviti v posamezne like.

»Dober fotograf je v pravem trenutku vedno na pravem mestu.

Nekatere obiskovalce privlačijo liki, druge kalamuon, skozi katerega člani laufarije lokalnemu okolju nastavijo ogledalo tako iskreno in direktno, da včasih koga tudi rahlo do pretežno zaboli.

Sreča je, da se laufarija že sedemdeset let odvija po enakem scenariju, in tako sam točno vem, kateri korak bo storil kakšen lik. Vem, kako se pri odkopu bota recimo Ta star znoji pod masko, čeprav tega na zunaj ni videti,« je povedal Venko pred odprtjem razstave. Na raz-

stavi je poudarjen predvsem zanos mladih pri ohranjanju tradicije ter njeno človekoljubno poslanstvo: preprosto sporočilo preživetja in zmage dobrega nad zlom.

Izbira 32 najboljših fotografij je bila pričakovano težka. »Ena od fotografij je stara le 14 dni. Letos je bila ena od ulic zaradi praznovanja veselega decembra zaprta še do 15. januarja in je zato niso pluzili. Prvič mi je tako uspelo narediti fotografijo laufarja na snegu,« je na kratko povzel, kako se je lotil izbiranja podob, ki zdaj visijo v eni od dvoran Cerkljanskega muzeja.

Ta star se je vrnil domov

Fotografsko razstavo popestri dragocen predmet, ki se je v Cerkno vrnil po dolgih desetletjih, in sicer originalna lesena maska Ta starega iz leta 1938. Gre za edini laufarski lik, ki mu je dovoljeno govoriti – in to tudi s pridom in večje izkorišča. Larfa sodi med najstarejša ohr-

račun pripisal: »Delo je bilo zamudno, ker smo že pozabili, kakšne so bile, [...] a vendar mislim, da sem še dobro pogodil, in upam, da se vam ne bo zdel prevelik račun.«

Po drugi svetovni vojni je Brelih maske posodil etnografskemu muzeju, leta 1949 pa so jih odkupili. Skupaj s fotografijami je originalna maska Ta starega v Cerknem na ogled do 17. februarja.

Čeprav člani laufarije večkrat povedo, da nositi larfe ni najbolj preprosta stvar pod soncem, tem maskam dejstvo, da so v nasprotju s tistimi iz kože in drugih materialov izdelane iz lesa, po besedah kustosinje SEM Adele Pukl podaljšuje življenje.

Rokodelec in izdelovalec larf Vid Prezelj, ki se je pred dnevi prav tako udeležil pogovornega večera v Cerkljanskem muzeju, je dejal, da »moramo delati lepe reči, če hočemo imeti lep svet. Lepe reči pa zmeraj pridejo iz dobrega srca. Dokler bo živa laufarija, bo živa tudi Cerkljanska.« Laufarija je, pa ne zgolj po njegovem prepričanju, nekaj lepega in dobrega, na kar bi mora biti ponosna ne samo lokalna skupnost, ki s tem običajem živi in diha, temveč tudi država. Leta 2014 so laufarijo – ne nepametno podatek v luči priznanja tradiciji in ljudem, ki jo ohranjajo živo – razglasili za nesnovno kulturno dediščino državnega pomena.

Leta 1956 so v Cerknem obudili dotlej skoraj pozabljeno pustno šego – laufarijo. Ta je v naslednjih desetletjih zgolj po zaslugi predanih domačinov prerasla v enega od najbolj prepoznavnih izrazov lokalne identitete. Najpogosteje jo, brez pretiravanja ali patetike, označujejo za srce Cerkljanske. Poslanstvo laufarjev je, da na Cerkljansko prikličejo pomlad, s pustnim obredom obračunajo z vsem slabim in napačnim preteklega leta ter skupnosti omogočijo nov začetek.

Letošnja častitljiva obletnica zato pričakovano naravnost kliče po dogodkih, ki so že in še bodo v ospredje postavili ne le laufarje kot like, pač pa tudi člane društva, ki desetletja namenjajo svoj prosti čas in energijo svojevrstnemu

Običaj je živ zaradi ljudi

Podatek, da ima društvo danes okrog 120 članov, precej pove o tem, kako domači prebivalci »čuti-jo« pomen tradicije in društva kot takega. Eden od članov je tudi Tine Venko, avtor razstave *Larfe*, ki so jo

Tudi poslanstvo laufarjev je, da na Cerkljansko prikličejo pomlad, s pustnim obredom obračunajo z vsem slabim in napačnim preteklega leta ter skupnosti omogočijo nov začetek.

za javnost odprli v Cerkljanskem muzeju. Na njej so na 32 fotografijah po avtorjevih besedah prikazani najlepši trenutki laufarije.

Od bolj »klasičnih«, kot sta norenje ta terjastih po ulicah Cerknega ter spremljanje Pusta k obsodbi in eksekuciji, do pogledov in dotikov med liki, ki marsikateremu obiskovalcu uidejo. Fotograf zadnji dve leti dokumentira vsa obredja – priprave, šivanje oblek, koledovanje, pustno obsodbo, brano v cerkljanskem narečju, odkop bota in usmrnitev Pusta.

Da je Venko tudi sam že skoraj desetletje član laufarije in je ta tradicija neizbrisni del njegove identitete, je pri fotografskem delu absolutna prednost – sam namreč dobro ve, kako naporno je včasih nositi masko oziroma se preleviti v posamezne like.

»Dober fotograf je v pravem trenutku vedno na pravem mestu.

Nekatere obiskovalce privlači liki, druge kalamuon, skozi katerega člani laufarije lokalnemu okolju nastavijo ogledalo tako iskreno in direktno, da včasih koga tudi rahlo do pretežno zaboli.

Sreča je, da se laufarija že sedemdeset let odvija po enakem scenariju, in tako sam točno vem, kateri korak bo storil kakšen lik. Vem, kako se pri odkopu bota recimo Ta star znoji pod masko, čeprav tega na zunaj ni videti,« je povedal Venko pred odprtjem razstave. Na raz-

stavi je poudarjen predvsem zanos mladih pri ohranjanju tradicije ter njeno človekoljubno poslanstvo: preprosto sporočilo preživetja in zmage dobrega nad zlom.

Izbira 32 najboljših fotografij je bila pričakovano težka. »Ena od fotografij je stara le 14 dni. Letos je bila ena od ulic zaradi praznovanja veselega decembra zaprta še do 15. januarja in je zato niso plužili. Prvič mi je tako uspelo narediti fotografijo laufarja na snegu,« je na kratko povzel, kako se je lotil izbiranja podob, ki zdaj visijo v eni od dvoran Cerkljanskega muzeja.

Ta star se je vrnil domov

Fotografsko razstavo popestri dragocen predmet, ki se je v Cerkno vrnil po dolgih desetletjih, in sicer originalna lesena maska Ta starega iz leta 1938. Gre za edini laufarski lik, ki mu je dovoljeno govoriti – in to tudi s pridom in večše izkorišča.

Larfa sodi med najstarejša ohranjena naličja cerkljanske laufarije v zbirki Slovenskega etnografskega muzeja (SEM). Nastala je po naročilu cerkljanskega rojaka Petra Breliha, enega glavnih pobudnikov obnove laufarije leta 1956.

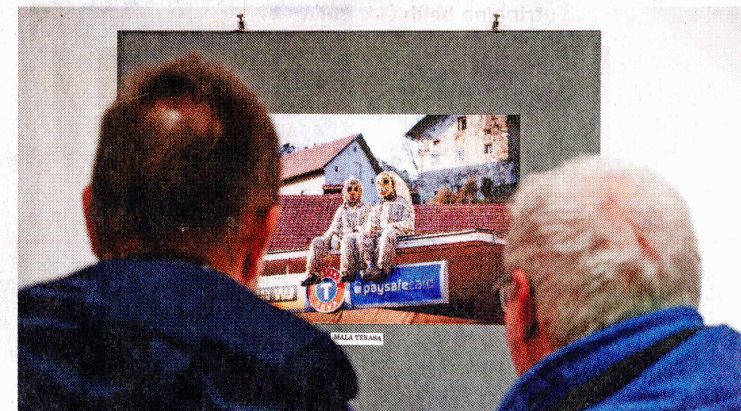
V 30. letih prejšnjega stoletja je domnevno naročil izdelavo treh larf – izdelal mu jih je rezbar Avgustin Hadalin – in zanje plačal 90 lir, kar je tedaj ustrezalo vrednosti dveh telet. Mojster je, kot so zapisali v Cerkljanskem muzeju, na

račun pripisal: »Delo je bilo zamudno, ker smo že pozabili, kakšne so bile, [...] a vendar mislim, da sem še dobro pogodil, in upam, da se vam ne bo zdel prevelik račun.«

Po drugi svetovni vojni je Brelih maske posodil etnografskemu muzeju, leta 1949 pa so jih odkupili. Skupaj s fotografijami je originalna maska Ta starega v Cerknem na ogled do 17. februarja.

Čeprav člani laufarije večkrat povedo, da nositi larfe ni najbolj preprosta stvar pod soncem, tem maskam dejstvo, da so v nasprotju s tistimi iz kože in drugih materialov izdelane iz lesa, po besedah kustosinje SEM Adele Pukl podaljšuje življenje.

Rokodelc in izdelovalec larf Vid Prezelj, ki se je pred dnevi prav tako udeležil pogovornega večera v Cerkljanskem muzeju, je dejal, da »moramo delati lepe reči, če hočemo imeti lep svet. Lepe reči pa zmeraj pridejo iz dobrega srca. Dokler bo živa laufarija, bo živa tudi Cerkljanska.« Laufarija je, pa ne zgolj po njegovem prepričanju, nekaj lepega in dobrega, na kar bi mora biti ponosna ne samo lokalna skupnost, ki s tem običajem živi in diha, temveč tudi država. Leta 2014 so laufarijo – ne nepomemben podatek v luči priznanja tradiciji in ljudem, ki jo ohranjajo živo – razglasili za nesnovno kulturno dediščino državnega pomena.

Cerkljanska laufarija je eden od najstarejših in najbolj samosvojih pustnih obredov pri nas. FOTO SAŠO TUŠAR

O CERKLJANSKIH LAUFARJIH TUDI V SEM

Med več kot 120 maskami, opravami in rekviziti iz slovenskih ter neevropskih zbirk Slovenskega etnografskega muzeja so na aktualni razstavi – ta je na ogled do konca avgusta prihodnje leto – prikazane celotne maske in oprave značilnih pustnih likov tradicionalnih slovenskih pustnih skupin, tudi cerkljanskih laufarjev. Na podlagi večletnega terenskega dela in sodelovanja z nosilci pustne dediščine jih je muzej

odkupil med letoma 2018 in 2024. Poleg laufarjev so na ogled še maske in oprave oračev iz Okiča, ponikovskih mačkar iz Dobropolja, hruškiških škoromarov iz Brkinov, kurenta iz Spuhlje, vrbiških šjm iz Vrbič, liških pustov iz Kanala ob Soči in mnoge druge. Kot so poudarili avtorji razstave *Maske: od rituala do karnevala*, se maske v različnih okoljih pojavljajo v celotni človeški zgodovini, njihova vloga in pomen pa sta

se spreminjala; lovcu v kameni dobi je maska omogočila krinko, s katero je laže ujel plen, pozneje je postala del obrednih praks. Pomembno vlogo je imela zlasti ob ritualnih prehodih, ki so spremenili status osebe ali naravnega stanja. Z vzponom krščanstva je prvotni pomen obrednih praks v srednjem veku izgubljal veljavo, maske pa so sčasoma postale sredstvo za zagotavljanje zabave.

Razstava *Larfe* je na ogled do 17. februarja. FOTO SAŠO TUŠAR